

"Nasıl ki vahdet ve ehadiyet sırrıyla kâinatın her tarafında aynı kudret, aynı isim, aynı hikmet, aynı san'at bulunmasıyla Hâlıkın vahdet ve tasarrufu ve icad ve rububiyeti ... her bir masnuun hâl diliyle ilân ediliyor..." İzah eder misiniz?

Vahdaniyet tevhidin türler ve cinsler üzerinde görünmesi iken, **ehadiyet ise** tevhidin bu tür ve cinsler içinde bulunan her bir fert ve şahısların cephesinde görünmesidir. Mesela, **Rezzak** isminin benim küçük soframda tecelli etmesi ehadiyet iken, bütün yeryüzü sofrasında milyonlarca canlının rızıklanmasında görünmesi vahidiyet oluyor.

Bu cihetle bakıldığında bir türün arkasında ve cephesinde hangi isim ve sıfatlar görünüyor ise, aynı isim ve sıfatlar o tür içinde bir fert ya da şahısta da tecezzi ve bölünmeden aynı ile görünüyor. Bu yüzden İlahi kudret açısından, bir sineği yaratmakla bütün sinekleri yaratmak arasında bir fark bulunmuyor.

Allah'ın bütün isim ve sıfatları küllide de cüzide de tam teşekküllü bir şekilde tecelli ve tezahür ediyor. Bu külli ve cüzi tablolar, kal dili ile değil hal dili ile tevhibi gösterdikleri için, bunlar kalen de bir vekil, bir temsilci istiyorlar. Yani kainatın küçük büyük, külli cüzi bütün tevhit levhalarına vekalet edecek bir temsilci, bir ilancı lazımdır ki; bunu en güzel temsil ve ilan edecek olanlar meleklerdir. Tabiri yerinde ise melekler; vekalet ettiği, temsil ettiği sanatların dili ve şuuru oluyorlar.

Mesela bir damla yağmura bir melek nezaret ve vekalet ediyor; bu melek o yağmur damlasının suret ve şekline mütenasip bir şekle bürünüyor. Yine bir ağaca bir melek nezaret ve vekalet ediyor, ağacın her bir dal ve yaprakları, Allah'ı tesbih ve tezkir ettiği için, bu tesbih ve zikirleri temsil edecek melek, o dallar ve yapraklar adedince ağza sahip bir hüviyete bürünüyor. Yani ağaçta kırk bin yaprak ve dal varsa, ona nezaret ve vekalet eden melek kırk bin dil ve ağız ile, o dal ve yaprakların yapmış olduğu zikir ve tesbihleri Allah'a şuurlu bir şekilde takdim ediyor. Üstad Hazretleri bu hakikati şu şekilde tasvir ediyor:

"Meselâ, Hamele-i Arş ve yer ve göklerin melâike-i müekkelleri ve sair bir kısım melekler hakkında Muhbir-i Sadıkın tasvir ettiği, meselâ kırk binler başlı, herbir başta kırk binler lisan ve her lisanda kırk binler tarzda tesbihat ettiklerini ve intizam ve külliyyet ve vüs'at-i ubudiyetlerini ifade eden hakikate çıkmak için şuna dikkat et ki, Zât-ı Zülcelâl,

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ

إِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ...

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالَ

gibi âyetlerle tasrih ediyor ki, mevcudatın en büyüğü ve küllîsi dahi, kendi külliyetine göre ve azametine münasip bir tarzda tesbihat ettiğini gösteriyor ve öyle de görünüyor."⁽¹⁾

Melekler bu vazifeyi hem gönüllü hem de mecburi bir vazife olarak ifa ediyorlar. Çünkü meleklerin fitratında isyan, gaflet ve gevşeklik bulunmuyor.

(1) bk. [Sözler, On Dördüncü Söz.](#)